

Govor visokog predstavnika pred Vijećem sigurnosti UN-a

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedniče, uvaženi članovi Vijeća sigurnosti,

Uvaženi predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine,

U skladu sa Općim okvirnim sporazumom za mir iz Dayton, dužnost mi je da podnesem izvještaj ovom uvaženom vijeću o razvoju situacije u Bosni i Hercegovini. Podvukao bih ovdje da se izbor za ovu zemlju sve više sužava: jedan put vodi ka održivim institucijama i konsolidaciji, ekonomskoj revitalizaciji, vladavini prava i standardima demokratskog upravljanja, dok drugi vodi ka daljnjoj stagnaciji uzrokovanoj političkim opstrukcijama i postepenim slabljenjem državnih institucija. Iako je ukupna sigurnosna situacija u Bosni i Hercegovini i dalje stabilna, tenzije koje mogu voditi ka destabilizaciji i dalje predstavljaju razlog za zabrinutost. Prisustvo EUFOR-a je i dalje neophodno i ulijeva povjerenje građanima. U principu, daytonske institucije, OHR i EUFOR su i dalje prisutne u BiH, a domaći akteri imaju obavezu da pokažu svoju političku odgovornost.

Istovremeno, stabilnost samu po sebi ne bi trebalo shvatati kao znak uspješnog djelovanja institucija. Iako ne postoji neposredna sigurnosna kriza, funkcionalnost institucija i politička odgovornost su u stanju stalne krize. To utječe na kvalitet vršenja vlasti, ekonomski razvoj i svakodnevni život građana. Ono što posebno zabrinjava jeste da svjedočimo namjernim pokušajima razgradnje državnih institucija kroz njihovu blokadu i onemogućavanje da izvršavaju nadležnosti zbog kojih su uspostavljene.

U tom kontekstu, moj izvještaj ističe četiri prioriteta koja smatram ključnim za tekuću godinu: očuvanje institucionalnog poretka uspostavljenog Daytonskim mirovnim sporazumom, ponovno uspostavljanje funkcionalnosti institucija, rješavanje pitanja raspodjele državne imovine i osiguranje pravovremenog uvođenja izbornih tehnologija prije Općih izbora u oktobru 2026. godine.

Daytonski mirovni sporazum donio je mir Bosni i Hercegovini – i on i danas traje. Međutim, ustavni poredak se i dalje slabi iznutra. Stalna neslaganja oko tumačenja i provedbe Daytona, nepoštivanje odluka najvišeg suda u BiH, kao i, povremeno, namjerne blokade, i dalje utiču na državne institucije, te postepeno narušavaju njihovu funkcionalnost do te mjere da se stvara percepcija kako Bosna i Hercegovina nije održiva država.

Progresivnu razgradnju državnih institucija i funkcija dodatno pogoršava atmosfera nepovjerenja, podstaknuta narativima podjele i razgradnje koji narušavaju duh saradnje neophodan za funkcionalnu državu.

U tom kontekstu, posebno zabrinjava činjenica da su se tokom izvještajnog perioda ponovo pojavili narativi koji Bosnu i Hercegovinu prikazuju kao prostor navodnog "sukoba

civilizacija", uz ponovno pozivanje na nejasne i vanjske utjecaje. Takvi narativi iskrivljuju stvarnost. Njima se dodatno produbljuje strah umjesto da se nude rješenja za napredak i pomirenje. Da, u tom kontekstu ostaje još mnogo toga da se uradi. Također, i dalje je važno ne dozvoliti ekstremističkim terorističkim grupama da steknu uporište.

Mjere koje je poduzelo rukovodstvo Republike Srpske u oktobru 2025. godine pomogle su da se prekine politička blokada i omogući ponovna saradnja s međunarodnom zajednicom. Ipak, to prividno smirivanje tenzija nije rezultiralo stvarnim napretkom.

Naprotiv, rukovodstvo Republike Srpske i dalje dovodi u pitanje teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine i podriva njenu stabilnost i šanse za provedbu reformi. Ovo vraćanje na otvoreniju secesionističku retoriku najbolje ilustriraju nedavne izjave gosp. Dodika na komemoraciji u Donjoj Gradini. Takvo osciliranje između saradnje i konfrontacije narušava povjerenje i otežava svaki stvarni politički napredak.

Nadalje, uporno osporavanje multietničkog karaktera entiteta, posebno u okviru Republike Srpske, rezultiralo je sistemskom diskriminacijom. Ovakvom sistemskom diskriminacijom ne samo da se krše temeljna prava građana koji nisu u većini nego se praktično onemogućava održivi povratak izbjeglih predviđen odredbama Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH. U pismu koje vam je uputio potpredsjednik Republike Srpske i grupa drugih političkih predstavnika bošnjačkog naroda u kratkim crtama se navodi niz institucionalnih i drugih primjera iz prakse umjerenih protiv pripadnika manjinskih konstitutivnih naroda u ovom entitetu, počevši od pristrasnog zapošljavanja u javnim institucijama, neinkluzivnog obrazovanja i sprječavanja slobodnog izražavanja različitih

identiteta do otvorenog veličanja ratnih zločinaca.

Slobodni i pošteni izbori su temelj demokratske legitimnosti. Uvođenje zaštitnih mehanizama kojim se štiti integritet izbornog procesa od suštinskog je značaja ukoliko se želi da Opći izbori u oktobru 2026. godine uživaju puno povjerenje građana i osiguraju kredibilan mehanizam odgovornosti. Nepostojanje takve odgovornosti je jedan od razloga lošeg vršenja vlasti i fenomena „zarobljene države“.

U tijesnim konsultacijama sa državama članicama Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira, OSCE-om, Evropskom unijom i Sjedinjenim Američkim Državama u ovih nekoliko zadnjih mjeseci sam uspio osigurati potrebne pravne i budžetske pretpostavke kako bih pružio priliku organima nadležnim za provođenje izbora u Bosni i Hercegovini da unaprijede integritet i transparentnost izbora u oktobru 2026. godine. Ponosan sam na ova postignuća. Pozivam nas sve da ne dopustimo destruktivnim krugovima da dovedu izbore u pitanje.

Što se tiče državne imovine, u mom izvještaju se podvlači kontinuirani izostanak pomaka po tom pitanju. Ovo neriješeno pitanje postalo je glavna prepreka ekonomskom razvoju, ulaganjima u infrastrukturu i dugoročnom rastu.

I dalje sam čvrsto uvjeren da je hitno potrebno stvoriti pravne i političke preduslove za korištenje državne imovine za projekte u javnom interesu. Otvaranje Federacije Bosne i Hercegovine, i zemlje u cjelini, domaćim i stranim investicijama, ne bi samo stimuliralo ekonomsku aktivnost već bi i pomoglo da se politička dinamika koja preovladava pomjeri u pozitivnom smjeru.

Primjećujem da se pojavila i nova dinamika kao rezultat odluke o izgradnji tzv. "Južne interkonekcije", kojom će se u Bosnu i Hercegovinu isporučivati ukapljeni prirodni plin sa terminala na ostrvu Krk u Hrvatskoj.

Ekonomija Bosne i Hercegovine trenutno vodi bitku sa dubokim strukturalnim slabostima, političkom neizvjesnošću i stalnim demografskim nazadovanjem, pri čemu će se javne finansije, zbog potrošnje uzrokovane provođenjem izbora, u doglednom periodu vjerovatno naći pod pritiskom.

Strukturalno blokiranje državnih institucija u prihvatanju ponuda Evropske unije za unapređenjem integracija je značajan politički stav koji je naposljetku usmjeren protiv interesa države i njenih građana.

Ovo je posebno zabrinjavajuće, jer ekonomska stagnacija podstiče političku radikalizaciju. Nasuprot tome, ekonomski razvoj jača društvenu koheziju i institucionalni kredibilitet. Stoga bi to trebao biti prioritet za sve odgovorne političke aktere. Ne treba posebno naglašavati da podržavam napore koje poduzimaju države članice Vijeća za implementaciju mira sa ciljem donošenja održivih rješenja za ovo pitanje u skladu s Ustavom.

Situacija u vezi sa slobodom medija, posebno u Republici Srpskoj, i dalje je zabrinjavajuća. Civilno društvo i nezavisni mediji suočeni su sa okruženjem u kome se sputava njihov rad. Ovi negativni elementi ometaju efikasno uživanje slobode izražavanja u ovom entitetu.

U periodu koji je neposredno iza nas, međunarodna zajednica se fokusirala na odgovornost domaćih organa. Nažalost, ovaj pristup nije pogodovao istinskom angažmanu i konstruktivnom dijalogu domaćih političkih lidera. Ova situacija je

sprečavala postizanje konkretnih pomaka, uključujući i napredak na putu integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Odgovornost domaćih organa ni u kojem slučaju ne znači zanemarivanje rada institucija. Odgovornost se mora prihvatiti, a ne samo deklarativno potvrditi. Dozvolite mi da ovdje kažem, kao neko koga je u prošlosti oblikovalo važno iskustvo sudskih procesa u Nirnbergu, da vladavina prava može pobijediti. Iscjeljiteljska moć Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju osjeća se i danas. Potrebno je fokusirati se na neriješene slučajeve ratnih zločina, od kojih se neki još uvijek vode pred sudovima u regionu.

S jedne strane, Bosna i Hercegovina i dalje prolazi kroz postepenu eroziju institucionalne kohezije. S druge strane, postoje jasni dokazi otpornosti unutar društva, pri čemu građani često uspijevaju da unaprijede procese u ovoj zemlji.

Građani i dalje žive zajedno bez posebnog animoziteta na nekom širem planu. Međutim, korištenje nacionalizma za postizanje političkih poena pokreće emocije kod ljudi i stvara plodno tlo za podjele. Iako su ekstremni glasovi i dalje glasni, oni ipak ne odražavaju društvo u cjelini.

Uz kontinuiranu podršku međunarodne zajednice, građani, organizacije civilnog društva i odgovorni političari mogu postati katalizatori koji su potrebni Bosni i Hercegovini da se izvuče iz stagnacije. Postoji hitna potreba da se svima pruži nada i perspektiva za zajedničku prosperitetnu budućnost, prevazilazeći linije podjela.

U 1995. godini, ovo vijeće je pomoglo da se okonča razorni

rat.

U 2026. godini, odgovornost međunarodne zajednice može biti suptilnija, ali nije manje važna.

Ne bi trebalo dozvoliti da se mir, demokratija i ustavni poredak Bosne i Hercegovine postepeno i svjesno uništavaju. Naprotiv, institucionalna struktura ove države uspostavljena Daytonskim mirovnim sporazumom treba biti očuvana i održivo i trajno ojačana.

To će, zauzvrat, također poslužiti i kao osnova za evroatlantske integracije Bosne i Hercegovine.

Dozvolite mi da ovo izlaganje zaključim jednom ličnom informacijom.

U postojećim okolnostima, donio sam odluku da okončam svoj mandat visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu utemeljen na Općem sporazumu za mir iz Daytona i na nekoliko rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, a koji mi je povjeren odlukom Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira 2021. godine.

S obzirom na ovu moju odluku, na dnevni red sljedećeg sastanka Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira već sam uvrstio pitanje određivanja mog nasljednika. Postupak imenovanja mog nasljednika je počeo, a ja planiram napustiti ovu funkciju u junu.

Budući da sam danas, kao što se moglo i očekivati, posljednji put predstavio svoj izvještaj pred ovim vijećem, želio bih iskoristiti priliku da zahvalim uvaženim delegatima i zemljama

koje predstavljaju na njihovoj opredijeljenosti za osiguranje provedbe Daytonskog mirovnog sporazuma.

Krajnje je vrijeme da se provedba ovog sporazuma okonča kako bi došlo do postepenog gašenja Ureda visokog predstavnika u skladu s programom „5+2“.

Hvala vam.